

Factsheet propkippen

wakker
dier

De welzijnswetgeving voor vleeskippen

Middels de richtlijn 2007/43/EG¹ werden in Europa in 2007 welzijnsnormen gesteld voor kippen die gefokt worden voor vlees. Deze normen dienden in lidstaten in nationale wetgeving te worden geïmplementeerd, wat in Nederland (te laat) in 2010 is gebeurd via het vleeskippenbesluit². Later is dat omgezet naar het Besluit houders van dieren (Bhd)³.

Vleeskippen mogen volgens deze regels worden gehouden in drie dichtheden:

Categorie 1: tot 33 kilogram per vierkante meter (lees: ongeveer 16 kippen/m²),

Categorie 2: tussen 33 en 39 kg/m² (16-19 kippen/m²),

Categorie 3: tussen 39 en 42 kg/m² (lees 19-21 kippen/m²).

Minder dan 33 kg/m² is de basis. De hoogste bezettingscategorie is bedoeld voor bedrijven die hun kippen houden onder 'exceptional circumstances'⁴ waar extra welzijnsmaatregelen zijn genomen. De meeste landen maken geen gebruik van deze uitzondering om kippen op meer dan 39 kg/m² te houden. Nederland wel omdat de Nederlandse pluimveesector de kippen voorafgaand aan de richtlijn zelfs nog dichter opeen hield (tot 50 kg/m²) en veel financiële schade vreesde als kippen meer ruimte kregen. De meeste kippen op de hoogste dichtheid leven in Frankrijk, gevolgd door Nederland⁵.

Hoogste bezetting: aanvullende welzijnseisen

Om kippen in de hogere dichtheden te mogen houden, moet aan aanvullende welzijnseisen worden voldaan. Eén van de aanvullende voorwaarden staat in artikel 2.60 lid 1 van het Bhd: er mogen de laatste twee jaar geen wetsovertredingen op het gebied van dierenwelzijn zijn geconstateerd.

Een ander belangrijke voorwaarde om de kippen in de hoogste bezettingsdichtheid te mogen houden staat in artikel 2.62 lid 1 Bhd: De afgelopen zeven rondes mag niet meer dan pakweg 3,5% van de kippen zijn doodgegaan voorafgaand aan de slacht (tenzij een situatie van 'buitengewone aard' de hogere sterfte verklaart).

'Propkip' heeft veel welzijnsproblemen

Als kippen te weinig ruimte krijgen is dat slecht voor hun welzijn. De Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA), het wetenschappelijk bureau van de Europese Unie, concludeerde onlangs⁶:

"High stocking density leads to many welfare consequences impacting on-farm mortality, thermal discomfort, locomotory disorders, inability to perform comfort behaviour, inability to perform foraging and exploratory behaviour, and increased soft tissue and integument damage."

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007L0043>

² <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027822/2011-02-01>

³ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/2022-12-22#Hoofdstuk2>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=LEGISSUM:f82002>

⁵ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f4ccd35e-d004-11e7-a7df-01aa75ed71a1> pagina 8-9

⁶ <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2023.7788>

De EFSA wint er vervolgens geen doekjes om over wat volgens de laatste stand van de wetenschap de maximale bezettingsgraad zou moeten zijn:

“The maximal stocking above which footpad dermatitis score will increase, walking ability will be reduced and behavioural needs realisation is impaired because of lack of space is 11 kg/m².”

Een vleeskuiken heeft dus vrijwel vier keer meer ruimte nodig dan ze nu krijgt. EFSA adviseerde de Europese Commissie dan ook ‘dringend’ om bij de komende (ca.2025) herziening van de Europese dierenwelzijnswetgeving, de maximale bezettingsdichtheid te verlagen naar 11 kg/m².

In Nederland worden nog veel vleeskippen in de hoogste bezettingscategorie gehouden. Hoewel supermarkten en veel andere verkoopkanalen in Nederland de plofkip met weinig ruimte inmiddels hebben ingeruild voor een kip met Beter Leven keurmerk, is Nederland nog grootproducent van plofkip, vooral voor de verkoop in het buitenland.⁷

Nederlandse interpretatie

Nederland heeft de Europese richtlijn voor het welzijn van vleeskuikens op dit punt niet goed geïmplementeerd én handhaaft deze ook niet goed. Er wordt in de praktijk niet gecontroleerd op de voorwaarden waaronder een veehouder in de hoogste bezettingscategorie kippen mag houden. Dit geldt zowel voor de sterftegrens als de voorwaarde dat op een bedrijf de laatste twee jaar geen wetsovertredingen mogen zijn geconstateerd. De NVWA erkent tekortkomingen in de handhaving en lichte dat aan Wakker Dier als volgt toe:

“Bepaalde voorschriften uit het besluit houders van dieren betreffende vleeskuikens roepen echter nog vragen op ten aanzien van de interpretatie. NVWA en LNV zijn hierover in overleg. Doel van dat overleg is om effectief te kunnen handhaven op die bedrijven die zich niet houden aan de norm die is gesteld voor de mortaliteit van 7 opeenvolgende rondes.”

De discussie tussen de NVWA en LNV over de interpretatie van de wet gaat er onder andere over of de aanvullende welzijnseisen alleen éénmalig gelden als je de eerste keer de dieren in die categorie gaat houden of dat doorlopend aan deze eisen moet worden voldoen. In dat laatste geval moet een kippenhouder dus minder kippen gaan houden als een wetsovertreding is geconstateerd of de sterfte te hoog is. Deze discussie is opvallend aangezien het al expliciet beslecht is door de Europese Commissie in 2018 in haar evaluatierapport m.b.t. de richtlijn⁸:

“This indicator, which is determined for each flock using a formula specified in the Directive, can be used to measure whether the keeper has been able to avoid excessive deaths during the rearing period. If flocks operating at the highest stocking densities exceed the prescribed limit, authorities require keepers to provide sufficient explanation that the causes lie beyond their sphere of control otherwise they are obliged to operate at lower stocking densities for the next seven consecutive flocks. The keeper is required to operate below the limit during this period before being allowed to operate again at the higher stocking densities.”

⁷ <https://www.wakkerdier.nl/campagnes/plofkip/>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0181&from=en>

En ook de toelichting op de Nederlandse wet (Bhd) is duidelijk:

“Indien de gecumuleerde dagelijkse mortaliteit boven het toegestane percentage ligt, zal indien hier aanleiding toe is na een beroep hierop van de eigenaar of houder van geval tot geval gezien worden of er sprake is van een toereikende verklaring voor de buitengewone hogere gecumuleerde dagelijkse mortaliteit en of de eigenaar of houder kan aantonen dat het om een geval van overmacht gaat als bedoeld in het tweede lid van artikel 2.62. Zo niet, dan voldoet hij niet aan één van de voorwaarden om vleeskuikens op een hogere bezettingsdichtheid dan 39 kg/m² te houden, en zal de bezettingsdichtheid moeten worden teruggebracht. “

Uit een schriftelijke toelichting die de NVWA onlangs aan Wakker Dier verstrekke, blijkt dat de NVWA de EU wetgeving nog steeds niet handhaaft. Dit zou naar haar mening volgens de Nederlandse regels niet mogelijk zou zijn:

“Wanneer een bedrijf éénmaal in de hoogste categorie zit bestaat er geen wettelijke norm meer voor de maximale sterfte. Daarom kan een bedrijf dat in de hoogste categorie zit niet terug gezet worden in bezetting op basis van het sterftcijfer.”

Dat de NVWA niet handhaaft op de welzijnseisen blijkt ook uit de gegevens⁹ die RVO publiceerde n.a.v. een ander Wob-verzoek van Wakker Dier. Hieruit blijkt dat bedrijven met een kuikensterfte boven de 3,5% de fokrondes erna niet teruggaan in bezettingscategorie, ongeacht hoogte van de sterfte en hoe vaak dit voorkomt. Dit is geen uitzondering maar regel.

Negeren regels al jarenlang bekend

Het is duidelijk dat Nederland al sinds de invoering van de richtlijn deze welzijnseisen negeert en dat zij hier bewust van is. Dit bleek uit openbaar gemaakte stukken op grond van een Wob-verzoek van Wakker Dier. Nadat de NVWA vragen van Wakker Dier hierover niet beantwoorde en meer dan twee jaar lang de stukken niet verstrekke, maakte zij dit jaar honderden pagina's hierover openbaar¹⁰. Hieruit bleek onder andere dat binnen de NVWA al lang bekend was dat de welzijnsregels niet werden nageleefd en gecontroleerd. Opvallend is bijvoorbeeld dat de cumulatieve mortaliteit niet – zoals wettelijk verplicht (Bhd artikel 2.58) – werd doorgegeven aan de NVWA bij kippen die naar de slacht gingen.

Wob besluit, bladzijde 235, Expertiseteam Dier NVWA 2021:

“Hoe kan dat zegt Wakker Dier kan je hier beroep op doen of is er overmacht (lid 2). Daardoor balletje gaan rollen, hoe doen we dit qua toezicht, hoe te controleren, doen hier nog weinig mee dit ligt nog bij beleid. Europese commissie audit heeft in 2019 gekeken of er meer aandacht voor is. Wat doen we daar in het toezicht mee?? Wordt dit een eis, zo ja dan krijgen de Cat 3 bedrijven een enorme druk op hun. Ze vallen dan onder art. 2.60 Besluit houders van dieren. Als ze 2 jaar geen overtreding hebt begaan kunnen ze weer terug naar Cat. 3. Wel benieuwd hoeveel Cat. 3 er dan overblijven. Zijn vele vragen over.*

* Cat 3 zijn bedrijven die de hoogste dichtheid hebben, 42 kg/m², categorie 3.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/wob-verzoeken/2022/01/20/besluit-op-wob-verzoek-over-koppels-vleeskuikens>

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/woo-besluiten/2023/05/22/besluit-op-wob-woo-verzoek-over-uitvalspercentage-vleeskuikens>

Wob besluit, bladzijde 249, Inspecteur NVWA 2021:

“Zoals je weet is de GDM() eigenlijk nooit echt een inspectie item geweest. Artikel 2.58 Besluit wordt pas sinds 1 januari 2021 op toegezien. Dat gaat over het aanleveren van de gegevens op het slachthuis. Er is geen wettelijke verplichting voor een veehouder om de GDM te vermelden in een database. Op die wijze is het erg lastig om te handhaven op artikel 2.62 Besluit, 7 rondes onder de norm blijven als voorwaarde voor Cat 3.”*

* GDM is gecumuleerde dagelijkse mortaliteit

Wob besluit, blz 225, directie handhaving NVWA 2021:

“LNV vragen openstaan m.b.t. vleeskuikens cat 3 Door Wakker Dier zijn vragen gesteld over de voorwaarden voor het houden van vleeskuikens in categorie 3. Vanuit RVO zijn via een fische ook vragen aan LNV gesteld. Hierover is overleg geweest en de vraag die hieruit voortkwam is hoe LNV tegen deze voorwaarden aankijkt. LNV is vrij luchtig over de voorwaarden, <xxx> gaan in gesprek met <xxx> hierover. Voorlopig nog even afwachten hoe en of we hierop moeten handhaven volgens LNV.”

Wob besluit, blz 195, LNV/NVWA 2018:

“We kunnen dus bv wel net als bij de VZL eisen dat iemand in de bezetting teruggaat als de GDM te hoog is in de afgelopen 7 koppels. Maar de NVWA is van mening dat de GDM voor de NVWA geen inspectie-item is tijdens de fysieke inspecties. Hoe kijkt LNV hier tegen aan?”*

* VZL – voetzoollaesies. Als bedrijven teveel kippen hebben met voetzoollaesies, moeten ze terug in dichtheid.

Wob besluit, blz 177, Team expertise NVWA, Q&A mede n.a.v. vragen Wakker Dier, 2021:

“Houdt de NVWA toezicht op de voorwaarde voor de hoogste bezettingscategorie op de norm voor de GDM bij vleeskuikens? Nee, op dit moment is hiervoor geen toezicht ingeregeld. Er is vanaf 1 januari wel toezicht op het aanleveren van de GDM bij slachthuizen.

Gaat de NVWA toezicht houden op deze voorwaarde voor de hoogste bezettingscategorie voor de de GDM bij vleeskuikens? NVWA voert hierover gesprek met LNV en RVO.nl.”

Wob besluit, blz 168, Inspecteur Team expertise Dier n.a.v. vragen Wakker Dier, 2021:

“Artikel 2.62 is 1 van de artikelen waarvan we niet goed weten wat we hiermee moeten. Volgens mij is hier nooit actief op gehandhaafd. Doc 102 (evenals de andere artikelen van 2.60 t/m 2.64) De pluimveehouder hoeft de GDM ook niet te registreren in Avined volgens de wetgeving. Het is dus niet ingeregeld hoe we hier op kunnen toezien volgen mij.”

Berispt door de Europese Commissie

Uit het Wob-verzoek blijkt ook dat de Europese Commissie vanaf 2014 tot 2021 Nederland erop wees dat zij dit punt van de Europese richtlijn niet goed heeft geïnterpreteerd. Nadat de Europese Commissie hierover in 2014 aan de bel trok, heeft Nederland uiteindelijk in 2021 administratief de zaken verbeterd; boeren moesten voortaan sterftecijfers meesturen als kippen naar de slacht werden afgevoerd (Bhd artikel 2.58). Maar daar is geen kip mee geholpen omdat deze gegevens momenteel ongebruikt blijven.

Wob besluit, Blz 220, Senior Inspecteur NVWA, 2021:

“Eind april vindt er een follow-up EC-audit plaats op o.a. het dierenwelzijn van vleeskuikens. De EC is, zoals bekend, kritisch over de wijze waarop Nederland de regels omtrent de bezettingsdichtheid van de vleeskuikens toepast (de EC gebruikt thans het woord “applying”). Mij is gevraagd om mee te denken over de beantwoording van de onderstaande vraag van de EC. De deadline voor de beantwoording is 26 maart 2021.

...

The issue of daily mortality rates has been a longstanding issue in the Netherlands.

...

2021 GFA update: Please provide evidence that when applying the criteria for the use of increased stocking density, the NVWA are using the formula included as set out in point 1 (c) of Annex V to Directive 2007/43/EC.”

Wob besluit, blz 161, Discussie inspecteurs expertise Dier NVWA, 2021:

“Dat weet ik niet, weet niet hoe vaak een bedrijf boven die norm zit.. Mijn voorstel was om die norm los te laten vwb 2.53, maar alleen vast te leggen als een bedrijf er boven zit. Dan hebben we die gegevens en kunnen we kijken of bedrijven in cat 3 zitten terwijl ze boven de norm zaten. Uuh, ingewikkeld in ieder geval.

...

Ik snap niet waarom hij er opeens zoveel waarde aan hecht.

...

Omdat de EU commissie ons er op heeft aangesproken dat we wat met de GDM moeten. En volgens dus niet alleen registreren maar ook een vervolg aan geven..”

Wob besluit, blz 127, MT lid Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn LNV, 2020:

“De Europese Commissie heeft tijdens een audit in 2014 aangegeven dat de dagelijkse sterftecijfers nodig zijn om te beoordelen of, en in welk stadium van het leven, er problemen waren met het dierenwelzijn op het bedrijf. In juni 2019 is Nederland hier wederom op aangesproken.”

Wob besluit, blz 116, Senior adviseur, Directie Strategie NVWA, 2020:

“Zie hier de reactie van HAFAA op het actieplan om de aanbevelingen op te lossen. Ze zijn akkoord, en zullen monitoren hoe we het actieplan gaan opvolgen. Echter, en ik zou bijna willen zegge uiteraard, komen ze ook terug op het nog openstaande punt – bijna historische aanbeveling inmiddels – betreffende Records of daily mortality rates do not accompany the chicken broilers (kept at stocking density above 33kg/m2) dispatched to slaughterhouses (recommendation no.: 2014-7078-2) In order to fully address this recommendation NVWA should demonstrate that daily mortality rates are delivered with the documentation accompanying the flock to the slaughterhouse.”

Wakker Dier start juridische procedures

Wakker Dier vindt het een groot politiek schandaal dat kippen al meer dan vijftien jaar lijden onder een Nederlandse overheid die de in Europa afgesproken minimale normen voor dierenwelzijn negeert. De organisatie is daarom nu twee procedures gestart; een handhavingprocedure bij de NVWA en er is een inbreukverzoek ingediend bij de Europese Commissie.

In de handhavingprocedure vraagt Wakker Dier de NVWA op te treden tegen pluimveehouders met meer dan 39 kg kip per m² die niet voldoen aan de daarbij behorende eisen; sterfte onder 3,5 procent en twee jaar vrij van wetsovertredingen. Als de NVWA de handhaving niet start, stapt Wakker Dier naar de rechter.

Tevens zal met een inbreukverzoek¹¹ de Europese Commissie worden verzocht juridische maatregelen te nemen tegen Nederland voor het negeren van de dierenwelzijnsregels. Dit kan uiteindelijk resulteren in een veroordeling door het EU-Hof en leiden tot oplegging van boetes en dwangsommen aan Nederland.

Wakker Dier ontdekte: Nederland negeert veel dierenwelzijnsregels

Het negeren van de welzijnsregels voor vleeskippen is geen uitzondering. Wakker Dier stuitte de laatste jaren veelvuldig op het structureel negeren van de welzijnsregels in de Nederlandse vee-industrie én een toezichtorgaan NVWA die het door de vingers zag.

Zo worden in Nederland kippen in trosjes aan de poten opgetild bij het vangen op weg naar de slacht. Dit is de standaard vangwijze. Hierbij breken en kneuzen jaarlijks miljoenen kippen hun poten of vleugels. Deze vangmethode is al meer dan tien jaar verboden maar dit is al die tijd door de vingers gezien. Pas nadat twee keer een rechter op verzoek van Wakker Dier de NVWA sommeerde op te gaan treden¹², belofde de NVWA vanaf augustus 2024 hierop te gaan controleren.

Ook het mengen van elkaar onbekende varkens is al die tijd verboden. Menging leidt tot veel rangordegevechten, stress, pijn en verwondingen bij de varkens. Pas nadat Wakker Dier de NVWA sommeerde op te gaan treden, erkende de handhavinginstantie dat dit op de boerderij, bij het transport én op de slachterij gemeengoed is en er nooit tegen was opgetreden¹³. Wanneer gestart wordt met handhaving is nog onderwerp van (juridische) discussie.

Ook rondom hittestress bij kalveren buiten in eenlingboxen ontwikkelde de NVWA pas handhavingen nadat Wakker Dier haar wees op de massale wetsovertredingen¹⁴. Bij biggetjes werd moederloze opfok bij boeren die extreem veel biggen fokken per zeug, oogluikend toegelaten totdat Wakker Dier een handhavingprocedure startte¹⁵. Daarnaast is Wakker Dier rechtszaken gestart tegen de onverdoofde slacht van vissen¹⁶ en het giftige stalklimaat voor varkens¹⁷ nadat de NVWA weigerde op te gaan treden.

¹¹ <https://ecer.minbuza.nl/ecer/eu-essentieel/inbreukprocedures>

¹² <https://www.wakkerdier.nl/persberichten/wakker-dier-wint-rechtszaak-minister-op-vingers-getikt-voor-gedogen-pijnlijke-vangmethode-kippen/>

¹³ <https://www.wakkerdier.nl/persberichten/nvwa-gaat-ingrijpen-bij-illegaal-mengen-varkens-in-slachthuizen/>

¹⁴ <https://www.wakkerdier.nl/persberichten/nvwa-maakt-werk-van-handhavingen-verzoek-kalveren-recht-op-schaduw/>

¹⁵ <https://www.wakkerdier.nl/persberichten/nvwa-gaat-handhaven-op-moederloze-opfok-biggen/>

¹⁶ <https://www.wakkerdier.nl/persberichten/wakker-dier-stapt-naar-de-rechter-om-onverdoofde-vissenslacht/>

¹⁷ <https://www.wakkerdier.nl/persberichten/rechtszaak-tegen-giftig-stalklimaat-varkens/>